

Pasientsikkerhetskonferansen 2023

Landsomfattende tilsyn med tvungen somatisk helsehjelp

Helsetilsynet

TILSYN MED BARNEVERN, SOSIAL- OG HELSETJENESTENE

Hva er et landsomfattende tilsyn?

Helsetilsynet beslutter tema for landsomfattende tilsyn

Helsetilsynet utarbeider tilsynsveileder og støttmateriell

Statsforvalteren gjennomfører

Utvalg av kommuner skjer ut fra risikovurdering og lokal kunnskap

Tilsynsperioden er 1-2 år

Helsetilsynet oppsummerer tilsynet og formidler funn

Tilsyn med tvungen somatisk helsehjelp

Pasient og brukerrettighetsloven kapittel 4 A

§ 4A-1. Formål

Formålet med reglene i dette kapitlet er å yte nødvendig helsehjelp for å hindre vesentlig helseskade samt å forebygge og begrense bruk av tvang.

Helsehjelpen skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig være i overensstemmelse med pasientens selvbestemmelsesrett.

For å oppnå formålet er det i kapittel 4 A:

- Vilkår om spesifikke helsefaglige vurderinger
- Særskilte krav til saksbehandling
- Klagerett for både pasient og nærmeste pårørende
- Mulighet for rask domstolsprøving

**Det ble gjennomført
landsomfattende tilsyn
2011/2012 og 2020/2021**

**Områder som ble
undersøkt:**

Motstand mot helsehjelpen
blir fanget opp

Pasientens motstand blir
møtt med tillitskapende
tiltak

Samtykkekompetanse blir
vurdert

Ansvarlig for helsehjelpen
vurderer om vilkårene er
oppfylt

Det blir fulgt med på
gjennomføringen av
tvungen somatisk
helsehjelp

Sammenfallende funn fra tilsynene

Reguleringen av tvungen somatisk helsehjelp blir ikke tilstrekkelig forstått og innarbeidet i tjenestene. Dette gir seg utslag i **eksempler** som:

Motstand mot helsehjelpen blir ikke fanget opp

Helsepersonell forsøker tillitskapende tiltak, men tiltakene er personavhengige

Pasientens samtykkekompetanse blir ikke vurdert

Vilkår for tvang blir ikke vurdert

Det gjennomføres tvang uten at det er fattet vedtak

Tvungen somatisk helsehjelp blir ikke evaluert

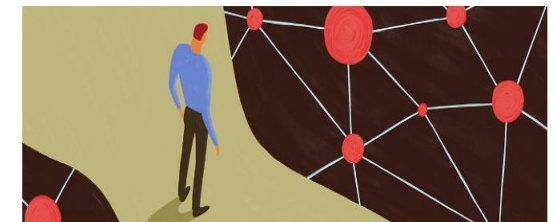
Tvil om tvang

Framleis tvil om tvang

Oppsummering av landsomfattande tilsyn 2020-21 med tvungen somatisk helsehjelp i kommunale helse- og omsorgstenester

Rapport frå Helsetilsynet 1/2023

20.04.2023

I eit landsomfattande tilsyn i 2020-2021 undersøkte alle statsforvaltarane om pasientar som manglar evne til å samtykke og ikkje vil ta imot hjelp, får nødvendig helsehjelp; og at hjelpe så langt det er mogleg, blir gitt utan bruk av tvang. Tilsynet vart gjennomført i sjukeheimar og i helmebaserte tenester i totalt 55 kommunar. I denne rapporten oppsummerer Helsetilsynet resultatane og gjer tilrådingar til kommunane om kontinuerleg forbetningsarbeid og om korleis dei skal sikre at pasientar blir sikra nødvendige helsefaglege vurderingar og helsehjelp.

ISBN 978-82-93595-52-6

Tvil om tvang gir alvorlige konsekvenser

- **Ulovlig bruk av tvang:**
  - Det blir gjennomført tvungen somatisk helsehjelp på samtykkekompetente pasienter
  - Det blir gjennomført tvang uten at vilkårene er vurdert
- **Pasienten får ikke nødvendig helsehjelp**
  - Motstand mot helsehjelp aksepteres selv om vilkårene for tvungen somatisk helsehjelp er oppfylt
- **Brudd på rettssikkerhet**
  - Det fattes ikke vedtak
  - Pasienten/nærmeste pårørende får ikke klaget

Noen årsaker

- Ledelsen har ikke vurdert hva som er risikoområder i tjenesten
- Det er utydelig hvem som er ansvarlig for helsehjelpen
- Mangelfull opplæring
- Manglende møteplasser for informasjonsutveksling og harmonisering av praksis
- Oppfatninger om at det kun er lege som kan gjøre vurderinger av samtykkekompetanse
- Rutiner blir ikke implementert
- Ansvarlig for helsehjelpen følger ikke med på praksis

